

การสิ้นสุดแห่งการสมรส

ต่อไป เรื่องการสิ้นสุดแห่งการสมรส มีเหตุตั้งนี้คือ การตาย การหย่า หรือศาลพิพากษาให้เพิกถอนตามที่กำหนดในมาตรา 1501 ในกรณีการสมรสสิ้นสุดเพราะการตาย ทรัพย์สินต้องแบ่งกันตกเป็นมรดก คู่สมรสก็เป็นทายาทเทียบเท่าชั้นบุตร กรณีศาลพิพากษาเพิกถอนและผลของการสิ้นสุดลงให้นำผลของการหย่าโดยคำพิพากษาของศาลมาใช้บังคับ การสิ้นสุดการสมรสโดยการหย่า เป็นการสิ้นสุดการสมรสอีกประการหนึ่ง

มาตรา 1514 "การหย่านั้น จะทำได้แต่โดยความยินยอมของทั้งสองฝ่ายหรือโดยคำพิพากษาของศาล

การหย่าโดยความยินยอม ต้องทำเป็นหนังสือและมีพยานลงลายมือชื่ออย่างน้อยสองคน"

สรุป การหย่าทำได้ 2 อย่าง คือ

1. หย่าโดยความยินยอมของทั้ง 2 ฝ่าย และ
2. หย่าโดยคำพิพากษาของศาล

1. ในเรื่องการหย่าโดยความยินยอม จะเห็นว่าคนไทยนั้นรัฐให้อำนาจในการหย่าได้ การหย่าโดยความยินยอมเพียงแต่สามีภริยาไปที่อำเภอ ขอจดทะเบียนหย่าก็ถือว่าสมบูรณ์แล้ว โดยทำเป็นหนังสือไว้ และต้องมีพยานลงลายมือชื่อ 2 คน ซึ่งไม่เหมือนการให้ความยินยอมในการสมรส ในมาตรา 1455 (3) ที่ว่า ให้ความยินยอมด้วยวาจาต่อหน้าพยาน อย่างน้อย 2 คน แต่การทำหนังสือหย่าตามมาตรา 1514 ต้องมีพยานลงลายมือชื่ออย่างน้อย 2 คน ไม่บังคับว่าต้องทำต่อหน้าพยาน แต่ต้องให้พยานลงลายมือชื่ออย่างน้อย 2 คน พยานอาจจะไม่ได้อยู่ในขณะที่สามีภริยาลงชื่อหย่า แต่พยานต้องรู้ว่าหนังสือฉบับที่ลงลายมือชื่อของพยานนั้นเป็นหนังสือหย่า เคยมีฎีกาว่ามีพยานลงลายมือชื่อ 2 คนจริง แต่พยานคนหนึ่งลงลายมือชื่อ โดยไม่รู้ว่านี่คือหนังสือหย่า จึงทำให้หนังสือหย่านี้ไม่สมบูรณ์ ใช้บังคับไม่ได้ ดังนั้นพอทำหนังสือหย่าเสร็จ จะนำหนังสือหย่านี้ไปจดทะเบียนหย่าไม่ได้

มาตรา 1515 บัญญัติว่า "เมื่อได้จดทะเบียนสมรสตามประมวลกฎหมายนี้ การหย่าโดยความยินยอมจะสมบูรณ์ต่อเมื่อสามีและภริยาได้จดทะเบียนการหย่าแล้ว" สังเกตความว่า "เมื่อได้จดทะเบียนสมรสตามประมวลกฎหมายนี้..." คนที่จะจดทะเบียนหย่าที่อำเภอต้องเป็นผู้ที่จดทะเบียนสมรส ตามประมวลกฎหมายนี้ คือ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ให้จดทะเบียนสมรสตั้งแต่ พ.ศ. 2478 เป็นต้นมา ถ้าเป็นไปตามกฎหมายอื่น เช่น กฎหมายลักษณะผัวเมียก็ไม่ต้องจดทะเบียนหย่า เพียงแต่ทำหนังสือหย่า ตามมาตรา 1514 ก็พอ

ปัญหาว่า ทำหนังสือหย่าแล้วเรียบร้อย แต่มิได้ไปจดทะเบียนการหย่า เมื่อมีปัญหาในการจัดการทรัพย์สินต่าง ๆ หลังจากนั้นจะต้องดำเนินการอย่างไร อย่างนี้ ต้องใช้หลักที่ยังไม่มีการหย่า เพราะไม่ได้จดทะเบียนหย่า

ตัวอย่าง โจทก์และจำเลยที่ 1 ทำหนังสือหย่าและตกลงแบ่งทรัพย์สินกันโดยชอบ แต่ก็ถือไม่ได้ว่าโจทก์กับจำเลยที่ 1 หย่าขาดจากกันแล้ว เพราะยังไม่ได้จดทะเบียนหย่า ตามประมวลกฎหมายแพ่ง

และพาณิชย์ มาตรา 1515 แต่ข้อตกลงเรื่องการหย่าและข้อตกลงเรื่องแบ่งทรัพย์สินเช่นนี้ เป็นข้อตกลงที่ แยกจากกันไม่ได้ เมื่อยัง ไม่มีการหย่า ทรัพย์สินนั้นคงเป็นสินสมรสอยู่ตามเดิม โจทก์อ้างไม่ได้ว่าโจทก์เป็น เจ้าของทรัพย์สินพาแต่ผู้เดียว โจทก์จึงไม่มีอำนาจฟ้อง โดยอาศัยสิทธิตามสัญญา แต่โดยที่โจทก์มีสิทธิใน ทรัพย์สินอยู่ด้วยครึ่งหนึ่ง ทั้งคำฟ้องบรรยายว่า จำเลยทั้งสองลักลอบโอนกรรมสิทธิ์ต่อกัน และแจ้งเท็จ ว่าจำเลยที่ 1 เป็นม่าย เท่ากับกล่าวหาว่าจำเลยทั้งสองสมคบกัน โอนที่พินาศโดยไม่ได้รับความยินยอม จากโจทก์ จึงเป็นคู่สมรส โจทก์จึงมีอำนาจฟ้องตาม ป.พ.พ.มาตรา 1480 (ฎีกาที่ 269/2531)

ตามกฎหมาย เมื่อมีการจดทะเบียนสมรส การหย่าจะสมบูรณ์ก็ต่อเมื่อได้ไปจดทะเบียนหย่าแล้ว เท่านั้น และให้นับว่าทรัพย์สินทำการแบ่งแยกกันในวันที่มีการจดทะเบียนการหย่า อย่างไรก็ตาม ถ้าเกิด การหย่าไม่สมบูรณ์ การแบ่งอย่างนั้น ๆ จะถือว่าเป็นการแยกทรัพย์สินของทั้งสองฝ่ายแล้วไม่ได้ เมื่อ การหย่ายังไม่ถูกต้องตามกฎหมาย คือยังไม่ได้จดทะเบียนหย่า การแบ่งทรัพย์สินจึงไม่เป็นไปตามที่แบ่ง ทรัพย์สินที่เป็นสินส่วนตัวของแต่ละฝ่ายก็ยังคงเป็นสินส่วนตัวของฝ่ายนั้นดังเดิม เช่น สามีมีสินส่วนตัวอยู่ 1 อย่าง สามีจะยกสินส่วนตัวให้ภริยาทั้งหมด แต่สินสมรสที่เป็นที่ดินนั้นให้เป็นของสามีทั้งหมด นี้คือข้อตกลง ในการหย่า ปรากฏว่าสามีภริยานี้มิได้ไปจดทะเบียนหย่าต่อนายทะเบียน สามีจะเอาสินสมรสนั้นไป จัดการอย่างหนึ่งอย่างใด ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 1476 ได้หรือไม่ ถ้าสินสมรสในกรณีนี้คือที่ดิน เมื่อ การแบ่งทรัพย์สินนี้เป็นการแบ่งเมื่อหย่า แต่การหย่าเป็นการหย่าที่ยังไม่มีผลตามกฎหมาย การแบ่ง ทรัพย์สินนี้จึงไม่อาจบังคับได้ตามกฎหมายด้วย ดังนั้น การที่สามีจะนำสินสมรสไปทำนิติกรรมใด ๆ ที่ระบุ ในมาตรา 1476 โดยลำพังไม่ได้

2. การหย่าโดยคำพิพากษาของศาล ซึ่งต้องมีเหตุหย่า ตามมาตรา 1516 ไว้ 10 ประการ คือ มาตรา 1516 "เหตุฟ้องหย่ามีดังต่อไปนี้

(1) สามีอุปการะเลี้ยงดูหรือยกย่องหญิงอื่นจนภริยา หรือภริยามิขู่อีกฝ่ายหนึ่ง ฟ้องหย่าได้

(2) สามีหรือภริยาประพฤติชั่ว ไม่ว่าจะความประพฤติชั่วนั้นจะเป็นความผิดอาญา หรือไม่ ถ้าเป็นเหตุให้อีกฝ่ายหนึ่ง

(ก) ได้รับความอับอายขายหน้าอย่างร้ายแรง

(ข) ได้รับความดูถูกเกลียดชังเพราะเหตุที่คงเป็นสามีหรือภริยาของฝ่าย ที่ประพฤติชั่วอยู่ต่อไป หรือ

(ค) ได้รับความเสียหายหรือเดือดร้อนเกินควร ในเมื่อเอาสภาพฐานะ และความเป็นอยู่ร่วมกันฉันสามีภริยามาคำนึงประกอบ

อีกฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้องหย่าได้

(3) สามีหรือภริยาทำร้าย หรือทรมาณร่างกายหรือจิตใจ หรือหมิ่นประมาทหรือ เหยียดหยามอีกฝ่ายหนึ่ง หรือบุพการีของอีกฝ่ายหนึ่ง ทั้งนี้ถ้าเป็นการร้ายแรง อีกฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้องหย่าได้

(4) สามีหรือภริยาจงใจละทิ้งร้างอีกฝ่ายหนึ่งไปเกินหนึ่งปี อีกฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้องหย่าได้

(4/1) สามีหรือภริยาต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกและได้ถูกจำคุกเกินหนึ่งปี ในความผิดที่อีกฝ่ายหนึ่งมิได้มีส่วนก่อให้เกิดการกระทำความผิดหรือยินยอมหรือรู้เห็นเป็นใจในการกระทำความผิดนั้นด้วย และการเป็นสามีมักริยากันต่อไปจะเป็นเหตุให้อีกฝ่ายหนึ่งได้รับความเสียหายหรือเดือดร้อนเกินควร อีกฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้องหย่าได้

(4/2) สามีและภริยาสมัครใจแยกกันอยู่ เพราะเหตุที่ไม่อาจอยู่ร่วมกันฉันสามีภริยาได้โดยปกติสุขตลอดมาเกินสามปี หรือแยกกันอยู่ตามคำสั่งของศาลเป็นเวลาเกินสามปีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

(5) สามีหรือภริยาถูกศาลสั่งให้เป็นคนสาบสูญ หรือไปจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่เป็นเวลาเกินสามปี โดยไม่มีใครทราบแน่ชัดว่าเป็นนายร้างดีอย่างไร ถือฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

(6) สามีหรือภริยาไม่ให้ความช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูอีกฝ่ายหนึ่งตามสมควรหรือทำการเป็นปฏิปักษ์ต่อการที่เป็นสามีมักริยากันอย่างร้ายแรง ทั้งนี้ถ้าการกระทำนั้นถึงขนาดอีกฝ่ายหนึ่งเดือดร้อนเกินควรในเมื่อเอาสภาพฐานะและความเป็นอยู่ร่วมกันฉันสามีภริยามาคำนึงประกอบ อีกฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้องหย่าได้

(7) สามีหรือภริยามีวิกลจริตตลอดมาเกินสามปี และความวิกลจริตนั้นมีลักษณะยากจะหายได้ กับทั้งความวิกลจริตถึงขนาดที่จะทนอยู่ร่วมกันฉันสามีภริยาต่อไปไม่ได้ อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

(8) สามีหรือภริยาผิดกัณฑ์บทที่ทำให้ไว้เป็นหนังสือในเรื่องความประพฤติ อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

(9) สามีหรือภริยาเป็นโรคติดต่ออย่างร้ายแรง อันอาจเป็นภัยแก่อีกฝ่ายหนึ่งและโรคมีลักษณะเรื้อรัง ไม่มีทางที่จะหายได้ อีกฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้องหย่าได้

(10) สามีหรือภริยามีสภาพร่างกาย ทำให้สามีมักริยานั้นไม่อาจร่วมประเวณีได้ตลอดกาล อีกฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้องหย่าได้"

(1) สามีอุปการะเลี้ยงดูหรือยกย่องหญิงอื่นฉันภริยาหรือภริยามีชู้ อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้ คือ สามีต้องยกย่องหญิงอื่น "ฉันภริยา" อย่างชัดแจ้ง เช่น นายเซต เคยอยู่กับฉันสามีมักริยากับนางแจ่ม และต่อมาไปจดทะเบียนสมรสกับนางดวง ต่อมาอีก 2 ปี นายเซตได้ให้ความอุปการะเลี้ยงดูนางแจ่มอีก อย่างสามีมักริยา ดังนี้ นางดวงจะยกเหตุดังกล่าวเป็นเหตุหย่าได้หรือไม่ โดยก่อนที่นายเซตจะแต่งงานกับนางดวง นางดวงก็ทราบว่านายเซตเคยอยู่กับนางแจ่มฉันสามีมักริยามาก่อน แต่มิได้รู้เห็นหรือยินยอม เมื่อตนเป็นภริยาของนายเซต ไม่ต้องห้ามตามมาตรา 1517 ตรงนี้ถือว่าสามียกย่องอุปการะเลี้ยงดูหญิงอื่นฉันภริยา ถือเป็นเหตุฟ้องหย่าได้ ถ้ามีกรณีว่าชายสามีได้ไปอยู่กับชายอื่น

อย่างไรก็ตามการฟ้องหย่าตามมาตรานี้ไม่ได้ เพราะมาตรา 1516 กำหนดว่าชายจะต้องยกย่องหญิงอื่นจนภริยา เมื่อไม่ใช่หญิงอื่น แต่เป็นชายอื่นจึงไม่เข้าองค์ประกอบในการขอหย่าตามมาตรา 1516 (1) ในกรณีภริยามีชู้ คือ มีความสัมพันธ์ทางเพศกับชายอื่น โดยไม่จำเป็นต้องถึงขนาดยกย่องจนสามีเพียงแค่มีความสัมพันธ์ร่วมประเวณีกับชายอื่นแม้เพียงครั้งเดียวก็ถือว่าหญิงมีชู้ เป็นเหตุให้ฟ้องหย่าได้

ในมาตรา 1516 อนุมาตรา 1 นี้ ให้ดูมาตรา 1517 วรรค 1 ด้วย ซึ่งมาตรา 1517 วรรค 1 บัญญัติว่า "เหตุฟ้องหย่าตามมาตรา 1516 (1) และ (2) ถ้าสามีหรือภริยาแล้วแต่กรณีได้ยินยอมหรือรู้เห็นเป็นใจในการกระทำที่เป็นเหตุหย่านั้น ฝ่ายที่ยินยอมหรือรู้เห็นเป็นใจนั้น จะยกเป็นเหตุฟ้องหย่าไม่ได้"

อย่างเช่น ภริยาหาหญิงมาให้สามี หรือสามียินยอมให้ภริยาไปมีสัมพันธ์ชั้นร่วมประเวณีกับชายอื่น ดังนี้ ภริยาหรือสามีนั้นจะยกเหตุนี้มาเป็นเหตุหย่าไม่ได้ หรือถ้าอีกฝ่ายหนึ่งรู้เห็นเป็นใจ ก็ฟ้องหย่าไม่ได้ จากกรณีตัวอย่างข้างต้น กรณีนายเซตกับนางสาวดวง ที่ว่านางสาวดวงรู้ว่านายเซตเคยอยู่กับภริยาอย่างสามี ภริยากับนางแจ่ม อันนี้ เป็นการรู้ก่อนสมรส จึงไม่ใช่เรื่องที่นางสาวดวงรู้เห็นเป็นใจหลังจากสมรสกับนายเซตแล้ว การรู้เห็นของนางดวง รู้ก่อนสมรส ไม่ใช่รู้ในฐานะที่เป็นภริยาของนายเซต เมื่อนายเซตกลับไปอุปการะเลี้ยงดูนางแจ่ม จึงเป็นเหตุให้นางดวงฟ้องหย่านายเซตได้ มาตรา 1516 (1)

สิทธิเรียกค่าทดแทน

ถ้าศาลพิพากษาให้หย่า ตามมาตรา 1516 (1) นี้ เรียกค่าทดแทนได้ตามมาตรา 1523 วรรค 1 บัญญัติว่า "เมื่อศาลพิพากษาให้หย่ากัน เพราะเหตุตามอนุมาตรา 1 มาตรา 1516 ภริยาหรือสามี มีสิทธิได้รับค่าทดแทนจากสามีหรือภริยาและจากหญิงอื่นหรือชู้แล้วแต่กรณี...."

สิทธิเรียกค่าทดแทนนี้มีได้ แม้สามีหรือภริยาจะไม่ได้กระทำถึงขั้นที่เป็นเหตุหย่าตามมาตรา 1516 (1) ดังบัญญัติในมาตรา 1523 วรรค 2 ว่า

"สามีจะเรียกค่าทดแทนจากผู้ซึ่งล่วงเกินภริยาไปในทำนองชู้สาวก็ได้ และภริยาจะเรียกค่าทดแทนจากหญิงอื่นที่แสดงตนโดยเปิดเผยเพื่อแสดงว่าตนมีความสัมพันธ์กับสามีในทำนองชู้สาวก็ได้"

ตัวอย่าง การที่จำเลยมีความสัมพันธ์ทางชู้สาวกับสามีโจทก์ จนถึงขั้นสามีโจทก์ให้โจทก์ยอมรับจำเลยเป็นภริยาน้อย มิฉะนั้น จะทิ้งโจทก์และจำเลยตบหน้าสามีโจทก์ในร้านอาหาร เพราะความหึงหวงต่อหน้าโจทก์ ทั้งสามีโจทก์และจำเลยยังได้ร่วมกันกู้เงินจากธนาคารมาสร้างห้องพักในที่ดินของจำเลย และมีผู้รู้เห็นว่าสามีโจทก์ได้มาหาและพักนอนอยู่ที่บ้านจำเลยหลายครั้ง เช่นนี้ พฤติการณ์ดังกล่าวถือได้ว่าจำเลยได้แสดงตนโดยเปิดเผยว่ามีความสัมพันธ์ในทำนองชู้สาวกับสามีโจทก์ โจทก์จึงมีสิทธิฟ้องเรียกค่าทดแทนจากจำเลยได้ตามมาตรา 1523 วรรค 2 ที่ศาลล่างพิพากษาให้จำเลยใช้ค่าทดแทนแก่โจทก์ จำนวน 5 หมื่นบาท เหมาะสมดีแล้ว แต่คำขอของโจทก์ที่ขอให้จำเลยระงับการมีความสัมพันธ์ใน

ทำนองชู้สาวกับสามีโจทก์นั้น สภาพของคำขอดังกล่าวไม่เปิดช่อง ศาลไม่อาจบังคับคดีได้ (ฎีกาที่ 4014/2530)

ตัวอย่าง การล่วงเกินในทำนองชู้สาวตาม ป.พ.พ.มาตรา 1523 วรรคสอง หมายความว่า รวมถึงการทำชู้ด้วย และสิทธิเรียกค่าทดแทนตามมาตรานี้มิได้มีเงื่อนไขว่าสามีจะต้องฟ้องหย่าหรือเสียก่อน จึงจะเรียกค่าทดแทนจากผู้ล่วงเกินภริยาในทำนองชู้สาวได้

ค่าทดแทนตาม ป.พ.พ.มาตรา 1523 เป็นค่าเสียหายอย่างหนึ่งที่กฎหมายกำหนดให้ชายชู้ต้องรับผิดชอบ ศาลมีอำนาจกำหนดให้ตามฐานานุรูปแห่งผู้ต้องได้รับความเสียหาย (ฎีกาที่ 320/2530)

แต่สิทธิเรียกค่าทดแทนดังกล่าวจะหมดไปตามมาตรา 1523 วรรค 3 ที่ว่า "...ถ้าสามีหรือภริยายินยอม หรือรู้เห็นเป็นใจให้อีกฝ่ายหนึ่งกระทำการตามมาตรา 1516 (1) หรือให้ผู้อื่นกระทำการตามวรรคสอง สามีหรือภริยานั้นจะเรียกค่าทดแทนไม่ได้" ซึ่งในกรณีนี้ สามีหรือภริยานั้นก็ไม่สามารถยกเป็นเหตุหย่าได้อยู่แล้ว (มาตรา 1517)

ตัวอย่าง สามีภริยาคู่หนึ่งอยู่กินกันดี อยู่มาสามีเกิดไปชอบบุรุษงามนายหนึ่งว่าสวยดี สามีก็เอามาอุปการะเลี้ยงดูนั้นภริยา แต่บอกคนอื่นว่าเป็นญาติ เมื่อภริยาได้รับความเดือดร้อนเสียหายมาก จึงทำการฟ้องหย่า และจะเรียกค่าทดแทนจากชายและสามีด้วย

จากตัวอย่าง ไม่ใช่กรณีที่จะฟ้องหย่า ตามอนุมาตรา 1 เพราะไม่ใช่หญิง แต่ตามมาตรา 1516 (6) ซึ่งกำหนดว่า "สามีหรือภริยาไม่ให้ความช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูอีกฝ่ายหนึ่งตามสมควรหรือทำการเป็นปฏิปักษ์ต่อการเป็นสามีภริยากันอย่างร้ายแรง ทั้งนี้ ถ้าการกระทำนั้นถึงขนาดที่อีกฝ่ายหนึ่งเดือดร้อนเกินควร..." หญิงจึงฟ้องหย่าชายที่เป็นสามีได้ เพราะทำการเป็นปฏิปักษ์ต่อการเป็นสามีภริยาอย่างร้ายแรง ตามมาตรา 1516 อนุมาตรา 6 แต่จะเรียกค่าทดแทนตามมาตรา 1523 ไม่ได้ เพราะไม่เข้ามาตรา 1516 (1)

การฟ้องหย่าตามอนุมาตรา 1 นี้ มาตรา 1529 กำหนดว่า สิทธิฟ้องร้องโดยอาศัยเหตุในมาตรา 1516 อนุมาตรา 1 ย่อมระงับไปเมื่อพ้นกำหนด 1 ปี นับแต่วันที่ผู้กล่าวอ้างรู้หรือควรรู้ความจริงซึ่งตนอาจยกขึ้นกล่าวอ้าง เช่น ถ้ารู้ว่าเขาอุปการะหญิงอื่นจนภริยา แต่เฉยเสีย หากพ้น 1 ปี นับจากวันที่รู้เหตุที่จะฟ้องระงับไป แต่อย่างไรก็ดี เหตุอันจะยกขึ้นฟ้องหย่าไม่ได้แล้วนั้นอาจนำสืบสนับสนุนคดีฟ้องหย่า ซึ่งอาศัยเหตุอย่างอื่นได้ (มาตรา 1529 วรรค 2) เช่น กรณีภริยามีชู้ รู้ว่าภริยามีชู้มาเป็นเวลา 4-5 ปี มาแล้ว อาจจะไม่เอาเหตุนี้มาทบทวนเหตุอื่น เช่น ไม่อุปการะเลี้ยงดูซึ่งกันและกัน ตามความสามารถของตน ทำการเป็นปฏิปักษ์ต่อการเป็นสามีภริยาอย่างร้ายแรง อย่างนี้ เอามา นำสืบสนับสนุนได้

มาตรา 1516 (2) "สามีหรือภริยาประพฤติชั่ว ไม่ว่าจะความประพฤติชั่วนั้นจะเป็นความผิดอาญาหรือไม่ ถ้าเป็นเหตุให้อีกฝ่ายหนึ่ง

(ก) ได้รับความอับอายขายหน้าอย่างร้ายแรง

(ข) ได้รับความดูถูกเกลียดชัง เพราะเหตุที่คงเป็นสามีหรือภริยาของฝ่ายที่ประพฤติชั่วอยู่ต่อไป

(ค) ได้รับความเสียหายหรือเดือดร้อนเกินควรในเมื่อเอาสภาพฐานะความเป็นอยู่ร่วมกันฉัน

สามีภริยามาคำนี้ประกอบ อีกฝ่ายหนึ่งนั้นสามารถฟ้องหย่าได้" เช่น ไปเป็นชู้กับภริยาคนอื่น แต่ไม่ถึงขั้นอุปการะเลี้ยงดูอย่างภริยา หรือสามีเองเสพสุราทุกวันแล้วทุบตีตำทึงหรือเสมอ หรือสามีติดยาเสพติดเป็นนักเลง ไม่ทำมาหากินหรือไปทำความผิดอย่างผิดอาญาก็ได้ เช่น ปล้น ลักทรัพย์ ว่างราว ฯลฯ นี้คือประพฤติชั่ว และจะต้องถึงขนาดเป็นเหตุให้อีกฝ่ายได้รับความอับอายขายหน้าอย่างร้ายแรง ได้รับความดูถูกเกลียดชัง เพราะการเป็นสามีภริยาต้องทนอยู่ด้วยกัน หรือได้รับความเสียหายเดือดร้อน ตามเหตุผล ก. ข. หรือ ค. ฟ้องหย่าได้

ตัวอย่างที่ 1 สามีทุบตีภริยาบาดเจ็บบ่อย ๆ โดยทะเลาะกัน และตำบิตำทึงว่าชิงหมาเกิด บังคับให้ภริยาจำนองที่ดิน เป็นการประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง ภริยาฟ้องหย่าได้ (ฎีกาที่ 1853/2519)

ตัวอย่างที่ 2 จำเลยปลูกปล้ำและทำร้าย ท. โจทก์จ้าง โดยสื่อเจตนาว่าจะใช้กำลังบังคับข่มขืนใจให้ ท. ยินยอมให้จำเลยร่วมประเวณี แม้จะเกิดเหตุขึ้นภายในบ้าน ไม่มีบุคคลภายนอกผู้เห็น ก็ถือได้ว่าจำเลยประพฤติชั่ว เป็นเหตุให้โจทก์ซึ่งเป็นภริยาได้รับความอับอายขายหน้าอย่างร้ายแรงต่อ ท. โจทก์จึงฟ้องหย่าจำเลยได้ (ฎีกาที่ 1845/2529)

ตัวอย่างที่ 3 การที่จำเลยได้เข้ามาที่บริษัท ซึ่งโจทก์เป็นที่ปรึกษาและกรรมการบริษัท และพูดกับพนักงานหญิงของบริษัทว่า "พวกนางดอกของ ระวังตัว ออย่ามาแย่งตัว" และเรียกพนักงานชายมาต่อว่า "ระวังเมียเจ้าให้ตี ออย่าให้มายุ่งกับตัวข้า" นั้น จำเลยกระทำไปด้วยอารมณ์หึงหวงเพื่อเป็นการป้องกันมิให้โจทก์กับพนักงานหญิงของบริษัท มีความสัมพันธ์ฉันชู้สาวกัน อันจะเป็นสาเหตุให้จำเลยละทิ้งจำเลยและบุตรของจำเลยหลายคนอันเกิดแต่โจทก์ได้ การกระทำของจำเลยดังกล่าว จึงยังไม่ถึงขนาดเป็นการประพฤติชั่ว อันจะทำให้โจทก์ได้รับความอับอายขายหน้าอย่างร้ายแรง หรือ ได้รับความดูถูกเกลียดชัง หรือได้รับความเสียหาย หรือเดือดร้อนเกินควร โจทก์จึงยังไม่มีสิทธิจะฟ้องหย่าจำเลยได้ (ฎีกาที่ 3513/2532)

ตัวอย่างที่ 4 เหตุที่จำเลยไม่ยอมพูดกับโจทก์ หากมีเรื่องจะต้องปรึกษากัน จำเลยจะเขียนจดหมายแทนการพูดจาก็เนื่องจากความผิดของ โจทก์ที่มีความสัมพันธ์ทางเพศกับหญิงอื่น และเพื่อหลีกเลี่ยงมิให้บุตรได้ยินการทะเลาะกัน และเพื่อมิให้โจทก์ทำร้ายร่างกายจำเลย ฉะนั้น เมื่อการกระทำของโจทก์เป็นเหตุอันสมควรที่จะทำให้จำเลยแสดงอาการดูถูกเกลียดชัง และไม่พูดคุยกับโจทก์ได้ จึงถือไม่ได้ว่าจำเลยได้ประพฤติชั่วหรือกระทำการอันเป็นปฏิบัติต่อการเป็นสามีภริยากันอย่างร้ายแรง อันเป็นเหตุฟ้องหย่า ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1516 (2) หรือ (6) ได้ (ฎีกาที่ 1335/2533)

อย่างไรก็ตาม ถ้าสามีหรือภริยาแล้วแต่กรณีได้ยินยอม หรือรู้เห็นเป็นใจในการกระทำที่เป็นเหตุหย่านั้น ฝ่ายที่ยินยอมหรือรู้เห็นเป็นใจนั้นจะยกเป็นเหตุฟ้องหย่าไม่ได้ หากการประพฤตินั้น อีกฝ่ายหนึ่งรู้เห็นด้วย เช่น สามีไปปล้น ภริยาตุตันทาง สามีค้าเฮโรอีน ภริยาก็ตัดต่อลูกค้าให้ พอสามีถูกจับ จะมาฟ้องหย่า อ้างเสียชื่อเสียงเสียหายอับอายถึงขนาดนั้นไม่ได้ เพราะตัวเองไปรู้เห็นเป็นใจด้วย (ดู มาตรา 1517)

อนึ่ง สิทธิฟ้องหย่าในกรณีดังกล่าวย่อมระงับเมื่อพ้น 1 ปี นับแต่วันผู้กล่าวอ้างรู้ หรือ ควรรู้ความจริง ซึ่งตนอาจยกขึ้นกล่าวอ้าง (มาตรา 1529)

มาตรา 1516 (3) "สามีหรือภริยาทำร้ายหรือทรมานร่างกายหรือจิตใจ หรือ หมิ่นประมาทหรือเหยียดหยามอีกฝ่ายหนึ่ง หรือบุพการีของอีกฝ่ายหนึ่ง ทั้งนี้ ถ้าเป็นการร้ายแรง อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้" คือ เป็นการจงใจทำร้ายร่างกาย จิตใจ อีกฝ่ายหนึ่ง หรือบุพการี หรือ ทำการทรมานจนทนไม่ได้

ตัวอย่างที่ 1 หญิงพาลูกออกจากบ้านไปอยู่กับพ่อ-แม่ตัวเอง พ่อแม่สามีหาว่าลูกสะ ไข่มวยของ สามีของหญิง ได้พาตำรวจไปจับภริยาของตัวเอง ดังนี้ การกระทำของสามีที่พาตำรวจไปจับคิดว่าภริยาตัวเองเป็นคนขโมยของ อย่างนี้ถือว่าดูหมิ่นเหยียดหยามภริยา ภริยาฟ้องหย่าได้

ตัวอย่างที่ 2 การที่จำเลยทำร้ายร่างกายโจทก์บาดเจ็บสาหัสถึงขนาดน้ำหล่อเลี้ยงสมองไหลออกมาจากรูจมูก และกระดูกตั้งจมูกแตกร้าว เช่นนี้ นับเป็นการร้ายแรงที่จะพิพากษาให้หย่าขาดกันได้ (ฎีกาที่ 1078/2525)

ตัวอย่างที่ 3 การที่จำเลยเมาสุรากลับเข้าบ้านและด่าโจทก์ว่า "มึงเลวมึงมีขี้ ไม่สมควรอยู่กับกู แม่มึงไม่ดี ไม่เคยเลี้ยงสอน" แล้วจำเลยยังได้ทุบตีโจทก์ได้รับบาดเจ็บบริเวณขอบตาซ้าย จนโจทก์ต้องรับการรักษาจากแพทย์ในวันรุ่งขึ้น โจทก์ต้องออกจากบ้านไปอาศัยอยู่กับน้องสาว เพราะได้รับความคับแค้นใจจากการอยู่กับจำเลยนั้น การกระทำของจำเลยดังกล่าวเป็นการหมิ่นประมาทโจทก์ และบุพการีของโจทก์อย่างร้ายแรง พร้อมทั้งเป็นการทำร้ายร่างกายโจทก์ด้วย จึงมีเหตุให้โจทก์หย่าขาดจากจำเลยได้ (ฎีกาที่ 2980/2533)

กรณีที่ไม่เป็นเหตุหย่า

1. การที่จำเลยตัดสายห้ามล้อรถยนต์ของโจทก์ ก็เพื่่อมิให้โจทก์ออกจากบ้านนั้นยังห่างไกลต่อการที่จะฟังว่าจำเลยได้ทำร้ายโจทก์ และการทำร้ายที่จะเป็นเหตุหย่าได้ ตามมาตรา 1516 (3) จะต้องเป็นการร้ายแรงอีกด้วย โจทก์จึงยังไม่มีสิทธิฟ้องหย่าขาดจากจำเลย (ฎีกาที่ 2943/2524)

2. โจทก์จำเลยทะเลาะกันเกือบทุกวัน เพราะจำเลยหึงหวงโจทก์เข้าใจว่าโจทก์ ซึ่งเป็นภริยามีขี้ เมื่อโจทก์จำเลยด่าทอกันเป็นปกติวิสัยตลอดจนสิ่งแวดล้อมและอุปนิสัยของโจทก์ จำเลย โจทก์จะเอาข้อความที่จำเลยกล่าวในการด่าทอหลังกลับจากไปเที่ยวที่บางแสน โดยมีชายอื่นไปด้วยที่ว่า "โคตรแม่มึงไม่เลี้ยงสอน มึงมันดอกทอง" มาเป็นข้ออ้างว่า จำเลยดูหมิ่นโจทก์ และบุพการีของโจทก์อย่างร้ายแรง เพื่อเป็นเหตุฟ้องหย่าหาได้ไม่ (ฎีกาที่ 739/2538)

3. การที่มารดาโจทก์เป็นลมเนื่องจากทะเลาะกับจำเลย เรื่องเกี่ยวกับการที่จำเลยต้องการนำบุตรชายไปเที่ยวนอกบ้าน แต่มารดาโจทก์ไม่ยอมนั้น เหตุดังกล่าวถือไม่ได้ว่าจำเลยได้หมิ่นประมาทหรือเหยียดหยามบุพการีโจทก์อย่างร้ายแรง อันจะเป็นเหตุฟ้องหย่า ตามมาตรา 1516 (3) ได้ (ฎีกาที่ 1335/2533)

การฟ้องหย่าตามมาตรา 1516 (3) นี้ หากเป็นเพราะฝ่ายผู้ต้องรับผิดชอบก่อให้เกิดชั้นโดยมุ่งประสงค์ให้อีกฝ่ายหนึ่งไม่อาจทนได้ จึงต้องฟ้องหย่า อีกฝ่ายหนึ่งมีสิทธิได้รับค่าทดแทนจากฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบ (มาตรา 1524)

อนึ่ง ค่าทดแทนตามมาตรา 1524 นั้น ให้ศาลวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์โดยศาลจะสั่งให้ชำระครั้งเดียว หรือแบ่งชำระเป็นงวด ๆ มีกำหนดเวลาตามที่ศาลจะเห็นสมควรก็ได้

ในกรณีที่ผู้ต้องชำระค่าทดแทนเป็นคู่สมรสของอีกฝ่ายหนึ่ง ให้ศาลคำนึงถึงจำนวนทรัพย์สินที่คู่สมรสนั้นได้รับไปจากการแบ่งสินสมรสเพราะการหย่านั้นด้วย (มาตรา 1525)

ตัวอย่าง ภริยาทะเลาะกับสามี ใช้มีดแทงสามีจนบาดเจ็บสาหัส สามีเห็นว่าเป็นภริยา และกำลังตั้งครรถ์ด้วย เลยไม่ได้ร้องทุกข์กล่าวโทษ พอคลอดบุตรแล้วภริยาก็พาลูกไปอยู่กับพ่อแม่ตัวเอง สามีก็ยินยอมให้ไปโดยพาไปส่ง เกือบ 2 ปีภริยาไม่มาเลย สามีต้องการฟ้องหย่า

จากตัวอย่าง แม้จะเป็นการทำร้ายร่างกายอันเป็นการร้ายแรง อันเป็นเหตุหย่า (มาตรา 1516 (3)) แต่เมื่อสามีได้ร้องทุกข์กล่าวโทษด้วยเห็นว่าเป็นภริยา จึงถือว่าได้กระทำการอันแสดงให้เห็นว่าได้ให้อภัย (มาตรา 1518) สิทธิฟ้องหย่าในกรณีนี้จึงหมดไป ส่วนที่ภริยาไปอยู่กับพ่อแม่ของตน เกือบ 2 ปี ถ้าพิจารณาตามมาตรา 1516 (4)

มาตรา 1516 (4) สามีหรือภริยาจะโจงละทิ้งร้างอีกฝ่ายหนึ่งไปเกิน 1 ปี อีกฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้องหย่าได้"

ต้องจงใจทิ้ง เจตนาทิ้งไป ถ้าเป็นการยินยอมให้ไปก็ดี หรือมีเหตุจำเป็นไม่อาจมาได้ก็ดี จะถือว่าจงใจละทิ้งไม่ได้ ในกรณีที่เป็นการจงใจละทิ้งร้าง เมื่อเกิน 1 ปี ฟ้องหย่าได้ ดังนั้น ที่ภริยาพาบุตรไปอยู่กับพ่อแม่ตัวเอง โดยสามียินยอมให้ภริยาไป ไม่ถือว่าจงใจละทิ้ง ถึงแม้จะอยู่ 2 ปีก็ตาม สามีฟ้องหย่าไม่ได้

ตัวอย่างที่ 1 มีสามีภริยาคู่หนึ่ง อยู่กินกันแล้ว สามีหายไปเกือบปี ก็กลับมาอยู่ด้วยกัน 1-2 เดือน แล้วก็หายไปอีกเกือบปี เป็นอยู่อย่างนี้ ดังนี้ ฝ่ายภริยาจะอ้างว่าจงใจละทิ้งไปเกินปีไม่ได้

ตัวอย่างที่ 2 สามีออกจากบ้านภริยาไป เพราะมีเรื่องขัดใจกับบิดาภริยา แล้วบิดาภริยาไม่ยอมให้สามีกลับบ้าน ถือไม่ได้ว่าสามีจงใจละทิ้งร้าง ยังไม่มีเหตุหย่า (ฎีกาที่ 650/2523)

ตัวอย่างที่ 3 ภริยาออกจากบ้านที่อยู่กินกับสามีไปอยู่ที่อื่น ไม่กลับตามคำขอของสามี และบอกสามีให้จัดการเรื่องหย่า เป็นการจงใจละทิ้งร้างสามี เมื่อเป็นเวลาเกิน 1 ปี สามีจึงฟ้องหย่าได้ (ฎีกาที่ 1568/2524)

ตัวอย่างที่ 4 ภริยาแยกไปอยู่บ้านเดิมได้ 25 ปี สามีมิได้ส่งเสียเลี้ยงดู เหตุที่แยกไปเพราะ สามีบีบบังคับ เป็นกรณีที่สามีจงใจทิ้งร้างภริยาและไม่เลี้ยงดูภริยา ภริยาหย่าได้ (ฎีกาที่ 1450/2521)

ตัวอย่างที่ 5 ตลอดเวลาที่ยังทิ้งร้างกันอยู่ แม้จะเป็นเวลานานเท่าใดก็ไม่ขาดอายุความ เพราะอายุความยังไม่เริ่มนับ และแม้จะเป็นสามีภริยากันตามกฎหมายลักษณะฉัวเมีย แต่การละทิ้งร้าง เกิดขึ้นเมื่อใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 แล้ว กรณีขาดจากการสมรสจะต้องบังคับตาม บรรพ 5 ถึงแม้เหตุฟ้องหย่าจะเกิดเมื่อ พ.ศ. 2504 แต่ก็ต่อเนื่องกันมา คดีจึงไม่ขาดอายุความ (ฎีกาที่ 3682/2525)

ตัวอย่างที่ 6 การที่โจทก์ป่วยเป็นอัมพาตได้ประมาณ 3 เดือน แล้วจำเลยได้ออกจากบ้านไป โดยมีได้กลับมาอีก เป็นเวลาประมาณ 7 ปี ทั้งมิได้ให้ความช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูโจทก์ตามสมควร แต่อย่างใดนั้น เป็นการจงใจละทิ้งร้างโจทก์ไปเกิน 1 ปี โจทก์จึงมีสิทธิฟ้องหย่าจำเลยได้ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1516 (4) (ฎีกาที่ 3232/2533)

ในกรณีถ้าสามีหรือภริยาจงใจละทิ้งร้างโดยมุ่งประสงค์ให้อีกฝ่ายหนึ่งทนไม่ได้ จึงต้องฟ้องหย่า อีกฝ่ายหนึ่งนั้นยังมีสิทธิเรียกค่าทดแทนได้ด้วย (มาตรา 1524, มาตรา 1525)

(4/1) สามีหรือภริยาต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก และได้ถูกจำคุกเกิน 1 ปี ในความผิดที่อีกฝ่ายหนึ่ง ไม่ได้มีส่วนก่อให้เกิดการกระทำความผิด หรือยินยอมหรือรู้เห็นเป็นใจในการกระทำความผิดนั้นด้วย และการเป็นสามีภริยากันต่อไปจะเป็นเหตุให้อีกฝ่ายหนึ่งได้รับความเสียหาย หรือเดือดร้อนเกินควร อีกฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้องหย่าได้" อนุมาตรา 4/1 นี้ เป็นเหตุหย่าที่เพิ่มเข้ามาว่าถ้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

(ก) ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก

(ข) ถูกจำคุกเกิน 1 ปี เพราะฉะนั้นบางคนเกิน 2 ปี แต่ว่าการลงโทษประเภทนี้ไม่เข้าในอนุมาตรา 4/1 คือ ต้องถูกศาลพิพากษาถึงที่สุดและถูกจำคุกเกิน 1 ปีด้วย

(ค) ในความผิดที่ถึงต้องถูกจำคุกนั้น อีกฝ่ายหนึ่ง ไม่ได้มีส่วนก่อให้เกิดขึ้นหรือยินยอมหรือรู้เห็นเป็นใจในความผิดนั้น และ

(ง) การเป็นสามีภริยาต่อไปนั้นจะทำให้อีกฝ่ายได้รับความเสียหาย หรือเดือดร้อนเกินควร อีกฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้องหย่าได้

คู่สมรสที่จะฟ้องหย่าด้วยเหตุตาม 1516 (4/1) จึงต้องพิสูจน์ให้ได้ครบทุกกรณีดังกล่าวข้างต้น

(4/2) "สามีและภริยาสมัครใจแยกกันอยู่ เพราะเหตุที่ไม่อาจอยู่ร่วมกันฉันสามีภริยาได้โดยปกติสุขหรือแยกกันอยู่ตามคำสั่งของศาล เป็นเวลาเกิน 3 ปี ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้" แต่เดิมนั้นการแยกกันอยู่ 5-6 ปี ถ้าไม่มีเหตุหย่าอย่างอื่นฟ้องหย่าไม่ได้ บางคนความคิดที่จะกลับมาอยู่กันอย่างสามีภริยาไม่มีอีกแล้ว แต่ก็ไม่รู้จะฟ้องหย่าเรื่องอะไร ไม่มีเหตุหย่า เพราะหากจะจดทะเบียนหย่าด้วยความยินยอม อีกฝ่ายหนึ่งอาจไม่ไป เมื่อเดิมกฎหมายมารองรับว่าถ้าสามีภริยาสมัครใจแยกกันอยู่ เพราะเหตุที่ไม่อาจอยู่ร่วมกันฉันสามีภริยาได้อย่างปกติสุขตลอดเวลาเกิน 3 ปี กำหนดให้เป็นเหตุหย่า

ได้ หรือว่าแยกกันอยู่ตามคำสั่งของศาลเป็นเวลาเกิน 3 ปี ก็คือมาตรา 1462 นั้นเอง สามีหรือภริยาอาจร้องขอต่อศาลสั่งให้แยกกันอยู่ได้ ไม่ถือเป็นการจงใจทิ้ง ไม่ถือเป็นการละทิ้งร้าง แต่หากแยกกันอยู่ตลอดมาเกิน 3 ปี ความคิดและเจตนาที่กลับมาอยู่ด้วยกันน่าจะไม่มี อนุมาตรา 4/2 จึงกำหนดไว้เลยว่าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

มาตรา 1516 (5) "สามีหรือภริยาถูกศาลสั่งให้เป็นคนสาปสูญหรือไปจากภูมิลำเนา หรือถิ่นที่อยู่เป็นเวลาเกิน 3 ปี โดยไม่มีใครทราบแน่ชัดว่าเป็นตายร้ายดีอย่างไร อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้" แต่เดิมนั้นกำหนดเฉพาะสาปสูญอย่างเดียว (ระยะเวลาที่ร้องขอเดี๋ยวนี้เปลี่ยนใหม่ เป็น 2 ปี ในกรณีพิเศษ 5 ปี ในกรณีปกติ ก็ร้องขอต่อศาลให้เป็นคนสาปสูญได้แล้ว) นี้เป็นเหตุหย่าได้ และเพิ่มจากเดิมคือ ถ้าจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ไปเกินกว่า 3 ปี ก็ฟ้องหย่าได้ ไม่ต้องรอให้ศาลสั่งเป็นคนสาปสูญ แต่การไปจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่จะต้องเป็นการจากไป โดยไม่มีใครทราบแน่ชัดว่าเป็นตายร้ายดีอย่างไร เป็นเวลากว่า 3 ปีติดต่อกัน ดังนั้น ถ้ายังมีข่าวคราวมาให้ทราบ แม้ไม่พบตัวก็ไม่เข้าอนุมาตรา

มาตรา 1516 (6) สามีหรือภริยาไม่ให้ความช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูอีกฝ่ายหนึ่งตามสมควร หรือทำการเป็นปฏิปักษ์ต่อการที่เป็นสามีหรือภริยากันอย่างร้ายแรง ทั้งนี้ถ้าการกระทำนั้นถึงขนาดที่อีกฝ่ายหนึ่งเดือดร้อนเกินควร ในเมื่อเอาสภาพฐานะและความเป็นอยู่ร่วมกันฉันสามีภริยามาคำวินิจฉัยประกอบ อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้"

จากมาตรา 1461 ที่ว่า สามีภริยาต้องอยู่กินด้วยกันอย่างสามีภริยา สามีภริยาต้องช่วยเหลือและอุปการะเลี้ยงดูกันตามความสามารถและฐานะของตน ซึ่งเป็นสิทธิหน้าที่ระหว่างสามีภริยา เพราะฉะนั้น ถ้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่อุปการะเลี้ยงดูกันตามสมควร คือ ตามฐานะ ตามอัตภาพ เช่น สมควรจะช่วยเลี้ยงดูได้อย่างดี กลับไม่เลี้ยงดู ปล่อยให้หิวอดอยาก เช่นนี้ เป็นเหตุหย่าได้

แต่ถ้าโดยสภาพไม่อาจเลี้ยงดูได้ เช่น สามีกลายเป็นคนพิการขาชาตทั้งสองข้าง ไม่อาจทำมาหาเลี้ยงครอบครัว ดังนี้ ภริยาจะอ้างว่าสามีไม่อุปการะเลี้ยงดูไม่ได้

ทำการเป็นปฏิปักษ์ต่อการเป็นสามีหรือภริยาอย่างร้ายแรงถึงขนาดที่อีกฝ่ายหนึ่งเดือดร้อนเกินควร คือ กระทำการอันเป็นเหตุให้ไม่อาจอยู่กินอย่างสามีภริยาได้โดยปกติสุข เช่น พาหญิงอื่นมาอุปการะเลี้ยงดูและร่วมหลับนอนในบ้าน เป็นต้น เมื่ออีกฝ่ายหนึ่งได้รับความเดือดร้อนเกินควร ในเมื่อเอาสภาพฐานะและความเป็นอยู่ร่วมกันฉันสามีภริยามาคำวินิจฉัยประกอบ อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

ตัวอย่างที่ 1 แม้สามีไม่จ่ายเงินให้ภริยาเหมือนแต่ก่อน แต่ก็ได้มอบเงินให้ลูกหรือคนใช้ไว้ในบ้าน ภริยาได้ใช้เงินนั้นไม่เดือดร้อน ไม่เป็นการไม่ช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูตามควร จึงไม่เป็นเหตุหย่า (ฎีกาที่ 853/2520)

ตัวอย่างที่ 2 กรณีสามีต้องจ่ายเงินให้เป็นค่าอุปการะเลี้ยงดูแก่ภริยาทุกเดือน เมื่อเงินเดือนออกหากเดือนไหนไม่จ่ายเงินแต่เงินเก๋าก็ยังมี พอที่ภริยาจะจับจ่ายใช้สอยได้ไม่อดอยาก จะถือว่าสามีไม่อุปการะเลี้ยงดูตามสมควรไม่ได้ (ฎีกาที่ 2927/2519)

ตัวอย่างที่ 3 สามีนทำร้ายภริยาหลายครั้ง และทำร้ายอย่างไม่ปราณี แม้ในที่สาธารณะ ยักย้ายถ่ายเททรัพย์สินที่มีร่วมกันไปเป็นของสามี ฆีตวิสัยที่สามีภริยาพึงจะปฏิบัติต่อกัน ถือว่ากระทำการเป็นปฏิปักษ์ต่อการเป็นสามีภริยากันอย่างร้ายแรง ภริยาฟ้องหย่าได้ (ฎีกาที่ 1398/2520)

ตัวอย่างที่ 4 สามีภริยาอยู่กินกันที่ร้านภริยา สามีกลับไปอยู่บ้านของสามี ส่วนภริยายังอยู่ที่ร้านของตนต่อไป และสามีเป็นฝ่ายไม่ไปมาหาสู่ภริยาเอง ยังไม่ถือภริยาทำการเป็นปฏิปักษ์ต่อการเป็นสามีภริยากันอย่างร้ายแรง สามียังไม่มีสิทธิฟ้องหย่า (ฎีกาที่ 2040/2519)

ตัวอย่างที่ 5 สามีทอดทิ้งภริยาไปมีความสัมพันธ์กับหญิงอื่น ภริยาจึงไปร้องเรียนกล่าวโทษสามีต่อผู้บังคับบัญชาสามีด้วยอารมณ์หึงหวง การกระทำของภริยาดังกล่าวจึงยังไม่เพียงพอที่จะถือได้ว่าเป็นปฏิปักษ์ต่อการเป็นสามีภริยากันอย่างร้ายแรง สามีฟ้องหย่าไม่ได้ (ฎีกาที่ 1976/2524)

ดูมาตรา 1524 บอกว่าถ้าเหตุแห่งการหย่าตามมาตรา 1516 (6) เกิดขึ้นเพราะฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบก่อให้เกิดขึ้นโดยมุ่งประสงค์ต่อผล ให้อีกฝ่ายหนึ่งไม่อาจทนได้ จึงต้องฟ้องหย่าอีกฝ่ายหนึ่งมีสิทธิได้รับค่าทดแทนจากฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบ หมายความว่าถ้าการที่ไม่ช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูที่ดี การกระทำการเป็นปฏิปักษ์ต่อการเป็นสามีภริยากันก็ดี เป็นการกระทำเพื่อต้องการให้อีกฝ่ายหนึ่งทนไม่ได้จนต้องฟ้องหย่า ฝ่ายที่ฟ้องหย่ามีสิทธิได้รับค่าทดแทนจากฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบ

มาตรา 1516 (7) "สามีหรือภริยา วิกัลจริตตลอดมาเกิน 3 ปี และความวิกัลจริตนั้นมีลักษณะยากจะหายได้ กับทั้งความวิกัลจริตถึงขนาดที่จะทนอยู่ร่วมกันจนสามีภริยาต่อไปไม่ได้ อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้" ต้องประกอบกันถึง 3 ประการคือ 1. วิกัลจริตตลอดมาเกิน 3 ปี 2. ความวิกัลจริตนั้นยากจะหายได้ และ 3. ถึงขนาดที่จะทนอยู่ร่วมกันไม่ได้ ทั้งนี้ เพราะตามปกติเมื่อฝ่ายใดเจ็บไข้ได้ป่วยหรือเป็นคนไร้ความสามารถ อีกฝ่ายก็ต้องดูแลรักษาหรือเป็นผู้อุปการะ การที่จะให้หย่าได้ในเหตุนี้ ความวิกัลจริตที่จะเป็นเหตุหย่าจึงต้องหนักจริง ๆ คือ มีอาการมากและตลอดมาเกิน 3 ปี จะเป็น ๆ หาย ๆ ก็ไม่ได้ เช่น จะเป็นแค่ 2 ปีแล้วหาย อยู่ 6 เดือน จึงกลับเป็นอีกอย่างนี้ไม่ได้ จะรวมระยะเวลาไม่ได้ และลักษณะอาการก็จะต้องยากที่จะหายได้ โดยต้องเป็นความเห็นของแพทย์

กรณีศาลพิจารณาให้หย่าขาดจากกันตามมาตรา 1516 (7) ฝ่ายจำเลยที่วิกัลจริตมีสิทธิฟ้องแย้งให้โจทก์จ่ายค่าเลี้ยงชีพให้แก่ตนด้วยผู้วิกัลจริตอยู่ในฐานะที่ไม่อาจช่วยตนเองได้ ดังมาตรา 1527 ที่บัญญัติว่า

"ถ้าหย่าขาดจากกันเพราะเหตุวิกัลจริต ตามมาตรา 1516 (7) หรือเพราะเหตุเป็นโรคติดต่อย่างร้ายแรงตามมาตรา 1516 (9) คู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งต้องออกค่าเลี้ยงชีพให้แก่ฝ่ายที่วิกัลจริตหรือฝ่ายที่เป็นโรคติดต่อนั้น โดยคำนวณค่าเลี้ยงชีพอนุโลมมาตรา 1526"

มาตรา 1516 (8) "สามีหรือภริยาผิดทณฑ์บนที่ทำให้ไว้เป็นหนังสือ ในเรื่องความประพฤติ อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้" เป็นเรื่องทณฑ์บนทำเป็นหนังสือยืนยันเกี่ยวกับความประพฤติว่าจะไม่ประพฤติอย่างนั้น เช่น สมรสกับพ่อบุญและทำทณฑ์บนไว้ว่าจะไม่ไปยุ่งกับภริยาเก่าอีก อะไรอย่างนี้ ถ้าสามีกลับไปหาภริยาเก่า

ก็ผิดทัศนคติที่ทำไว้เป็นหนังสือ อย่างไรก็ตาม

มาตรา 1517 วรรค 3 กำหนดไว้ว่า "ในกรณีฟ้องหย่าโดยอาศัยเหตุแห่งการผิดทัศนคติตาม มาตรา 1516 (8) นั้น ถ้าศาลเห็นว่าความประพฤติของสามีหรือภริยาอันเป็นเหตุให้ทำทัศนคติ เป็นเหตุ เล็กน้อย หรือไม่สำคัญ เกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันฉันสามีภริยาโดยปกติสุข ศาลจะไม่พิพากษาให้หย่าก็ได้" จึง มิได้หมายความว่าฟ้องหย่าได้เสมอไปในเรื่องที่ทำทัศนคติไว้เป็นหนังสือ อนึ่ง ถ้าทัศนคตินั้นเป็นเรื่องที่ ชัดต่อความสงบเรียบร้อย ชัดต่อศีลธรรมอันดีก็ใช้ไม่ได้อีกเหมือนกัน เช่น พ่อหม้ายลูกติด หรือแม่หม้าย ลูกติด จะต้องอุปการะเลี้ยงดูบุตรที่ติดมาบ้าง แต่จะให้ทำทัศนคติไว้ว่า ไม่ให้ไปอุปการะเลี้ยงดูบุตรที่ติด มา นั้นเลย อย่างนี้ ก็ผิดต่อศีลธรรมอันดี ทัศนคติอย่างนี้ใช้ไม่ได้ เป็นโมฆะ

มาตรา 1516 (9) "สามีหรือภริยาเป็นโรคติดต่ออย่างร้ายแรง อันอาจเป็นภัยแก่อีกฝ่ายหนึ่ง และโรคมีลักษณะเรื้อรัง ไม่มีทางหายได้ อีกฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้องหย่าได้"

ต้องเป็นโรคติดต่อ อย่างสมัยนี้เห็นมากแล้วมากก็คือเอดส์ โรคติดต่อต้องร้ายแรง อันอาจเป็นภัย แก่อีกฝ่ายหนึ่ง และโรคมีลักษณะเรื้อรังคือ รักษาให้หายขาดไม่ได้ อย่างนี้จึงจะฟ้องหย่าได้ โรคติดต่อ บางอย่าง สมมติเป็นโรคหัด ซึ่งเป็นโรคติดต่อหากไปสัมผัสกันก็เป็นต่อกันได้ เมื่อแพทย์บอกว่ารักษาให้ หายขาดได้ ก็ไม่เข้าอนุมาตรา 9 นี้ เพราะไม่ใช่ลักษณะเรื้อรัง และมีทางหายได้ เมื่อได้หย่ากันตาม มาตรา 1516 (9) ผู้ที่เป็นโรคติดต่อก็มีสิทธิได้ค่าเลี้ยงชีพจากอีกฝ่ายหนึ่ง (มาตรา 1527)

มาตรา 1516 (10) "สามีหรือภริยามีสภาพร่างกาย ทำให้สามีหรือภริยานั้นไม่อาจร่วม ประเวณีได้ตลอดกาล อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้" สภาพร่างกายนี้ทั้งตัว ไม่ใช่เฉพาะอวัยวะส่วนสืบพันธุ์ เท่านั้น และน่าจะรวมทั้งระบบประสาท ความรู้สึกหรืออะไรต่าง ๆ นี้คือสภาพร่างกาย ทำให้สามีหรือ ภริยานั้นไม่อาจร่วมประเวณีได้ตลอดกาล เช่น เป็นคนที่เป็นหมดความรู้สึกไปเฉยๆ ไม่มีความรู้สึกที่อาจร่วม ประเวณีได้โดยระบบประสาท อย่างนี้ก็น่าจัดว่าไม่อาจร่วมประเวณีได้ตลอดกาล ต้องถึงขนาดว่าตลอดกาล ถ้าแพทย์บอกว่าจะเป็นอย่างนี้สัก 2-3 ปี จะถือว่าตลอดกาลไม่ได้ ถ้าทางแพทย์ลงความเห็นว่าจะตลอดกาล ถึงจะฟ้องหย่าได้อย่างที่ง่าย ๆ อวัยวะส่วนสืบพันธุ์ถ้าไม่มีเย็บก็ไม่อาจร่วมประเวณีได้ แต่ถ้าการที่เขา สูญเสียอวัยวะส่วนสืบพันธุ์นั้น หรือที่เขาที่มีสภาพร่างกายไม่อาจร่วมประเวณีได้ตลอดกาล เป็นการกระทำของ อีกฝ่ายหนึ่ง อีกฝ่ายหนึ่งนั้นจะยกเป็นเหตุฟ้องหย่าไม่ได้

มาตรา 1517 วรรค 2 บัญญัติว่า "เหตุฟ้องหย่าตามมาตรา 1516 (10) ถ้าเกิดเพราะการ กระทำของอีกฝ่ายหนึ่ง อีกฝ่ายหนึ่งนั้นจะยกเป็นเหตุฟ้องหย่าไม่ได้"

นี่คือเหตุหย่าทั้ง 10 กรณี คู่สมรสต้องฟ้องหย่ากันเอง สามีฟ้องหย่าภริยา หรือภริยาฟ้องหย่า สามี เป็นสิทธิเฉพาะตัว เว้นแต่ผู้มีสิทธิฟ้องหย่าจะเป็นคนวิกลจริตถึงขนาด ศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ จะให้บุคคลอื่นทำหน้าที่คือบุคคลตามมาตรา 28 เมื่อพิสูจน์ได้ว่าเป็นคนวิกลจริตถึงขนาดที่จะเป็น คนไร้ความสามารถเท่านั้น ถ้าไม่ถึงขนาด สิทธิฟ้องหย่าก็กลับมายังบุคคลผู้นั้น คือ สามีภริยาฟ้องหย่า กันเอง (ดูมาตรา 1519)

มาตรา 1518 "สิทธิฟ้องหย่าย่อมหมดไปในเมื่อฝ่ายที่มีสิทธิฟ้องหย่าได้กระทำการอันแสดงให้เห็นว่า ได้ให้อภัยในการกระทำของอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งเป็นเหตุให้เกิดสิทธิฟ้องหย่าขึ้นแล้ว" เพราะฉะนั้นในเหตุหย่าทั้ง 10 กรณีนี้ ถ้าฝ่ายหนึ่งได้มีความประพฤติหรือพฤติการณ์ที่แสดงว่าให้อภัยในการกระทำ เช่นนั้นของอีกฝ่ายหนึ่ง เช่น ถูกทำร้ายร่างกายอย่างรุนแรง แต่ไม่ถือโทษก็จะเอาเหตุนั้นเป็นเหตุหย่าไม่ได้หรือไม่อุปการะเลี้ยงดูทำการเป็นปฏิปักษ์ต่อการเป็นสามีภริยากิติ ดุหมั่นเหยียดหยามกิติ เมื่อมีพฤติการณ์เป็นการให้อภัย ก็จะยกเหตุขึ้นเป็นเหตุฟ้องหย่าไม่ได้ เป็นต้น

สิทธิเรียกร้องค่าเลี้ยงชีพ เรียกร้องได้เมื่อ

(1) กรณีเหตุแห่งการหย่าเป็นความผิดของคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเพียงฝ่ายเดียว เช่น ทำร้าย หรือ ทรมาณร่างกายหรือจิตใจหรือหมิ่นประมาทหรือเหยียดหยามอีกฝ่ายหนึ่ง (มาตรา 1516 (3)) จงใจละทิ้งร้างอีกฝ่ายหนึ่ง (มาตรา 1516 (4)) ไม่ช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดู (มาตรา 1516 (6)) เป็นต้น

(2) การหย่านั้นจะทำให้อีกฝ่ายหนึ่งยากจนลง เพราะไม่มีรายได้ออกจากทรัพย์สิน หรือ จากการงานตามที่เคยทำอยู่ระหว่างสมรส และ

(3) ได้ฟ้อง หรือ ฟ้องแย้งในคดีหย่านั้น ดังบัญญัติในมาตรา 1526 ว่า

"ในคดีหย่า ถ้าเหตุแห่งการหย่าเป็นความผิดของคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งแต่ฝ่ายเดียว และการหย่านั้นจะทำให้อีกฝ่ายหนึ่งยากจนลง เพราะไม่มีรายได้ออกจากทรัพย์สิน หรือจากการงานตามที่เคยทำอยู่ระหว่างสมรส อีกฝ่ายหนึ่งนั้นจะขอให้ฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบจ่ายค่าเลี้ยงชีพให้ได้ ค่าเลี้ยงชีพนั้นศาลอาจให้เพียงใดหรือไม่ให้ก็ได้ โดยคำนึงถึงความสามารถของผู้ให้ และฐานะของผู้รับ และให้นำบทบัญญัติ มาตรา 1598/39 มาตรา 1598/40 และมาตรา 1598/41 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

สิทธิเรียกร้องค่าเลี้ยงชีพเป็นอันสิ้นสุด ถ้ามิได้ฟ้องหรือฟ้องแย้ง ในคดีหย่านั้น"

จากมาตรา 1526 ข้างต้น จะเห็นว่าแม้เมื่อใช้สิทธิเรียกร้องค่าเลี้ยงชีพแล้วก็ตาม ศาลอาจให้เพียงใดหรือไม่ให้ก็ได้ โดยคำนึงถึงความสามารถของผู้ให้และฐานะของผู้รับ ทั้งยังต้องพิจารณา มาตรา 1598/39, 1598/40 และมาตรา 1598/41 มาใช้บังคับโดยอนุโลมด้วย คือ

มาตรา 1598/39 "เมื่อผู้มีส่วนได้เสียแสดงว่าพฤติการณ์รายได้หรือฐานะของคู่กรณีได้เปลี่ยนแปลงไป ศาลจะสั่งแก้ไขในเรื่องค่าอุปการะเลี้ยงดูโดยให้เพิกถอนลดเพิ่ม หรือกลับให้ค่าอุปการะเลี้ยงดูอีกก็ได้

ในกรณีที่ศาลไม่พิพากษาให้ค่าอุปการะเลี้ยงดู เพราะเหตุแต่เพียงอีกฝ่ายหนึ่งไม่อยู่ในฐานะที่จะให้ค่าอุปการะเลี้ยงดูได้ในขณะนั้น หากพฤติการณ์รายได้ หรือฐานะของอีกฝ่ายหนึ่งนั้นได้เปลี่ยนแปลงไป และพฤติการณ์รายได้ หรือฐานะของผู้เรียกร้องอยู่ในสภาพที่ควรได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดู ผู้เรียกร้องอาจร้องขอให้ศาลเปลี่ยนแปลงคำสั่ง ในคดีนั้นใหม่ได้"

มาตรา 1598/40 วรรคแรก "คำอุปการะเลี้ยงดูนั้น ให้ชำระเป็นเงิน โดยวิธีชำระเป็นครั้งคราว ตามกำหนด เว้นแต่คู่กรณีจะตกลงกันให้ชำระเป็นอย่างอื่นหรือโดยวิธีอื่น ถ้าไม่มีการตกลงกันและมีเหตุพิเศษ เมื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอและศาลเห็นสมควรจะกำหนดให้คำอุปการะเลี้ยงดูเป็นอย่างอื่นหรือโดยวิธีอื่น โดยจะให้ชำระเป็นเงินด้วยหรือไม่ก็ได้..."

มาตรา 1598/41 "สิทธิที่จะได้คำอุปการะเลี้ยงดูนั้น จะสละหรือโอนมิได้ และไม่อยู่ในช่วงแห่งการบังคับคดี"

นอกจากนี้ มาตรา 1528 ยังบัญญัติว่า "ถ้าฝ่ายที่รับค่าเลี้ยงชีพสมรสใหม่ สิทธิรับค่าเลี้ยงชีพย่อมหมดไป"

ตัวอย่างที่ 1 ในคดีหย่า แม้โจทก์จำเลยตกลงหย่ากันระหว่างพิจารณา แต่การที่จำเลยจะมีสิทธิเรียกค่าเลี้ยงชีพจากโจทก์หรือไม่นั้น จะต้องพิจารณาว่ามีเหตุแห่งการหย่าหรือไม่ และเหตุแห่งการหย่านั้นเป็นความผิดของ โจทก์หรือไม่ เมื่อโจทก์จำเลยสมใจแยกกันอยู่ จึงถือไม่ได้ว่าโจทก์จงใจละทิ้งร้างจำเลยอันจะทำให้จำเลยมีสิทธิเรียกค่าเลี้ยงชีพจากโจทก์ (ฎีกาที่ 5627/2530)

ตัวอย่างที่ 2 โจทก์ป่วยไปรักษาตัวที่โรงพยาบาล จำเลยรับราชการไม่มีเวลาดูแลรักษาพยาบาลโจทก์ได้ โจทก์จึงนำน้องชายมาอยู่ในบ้านด้วยเพื่อให้เป็นผู้ช่วยเหลือดูแล ถือได้ว่าโจทก์มีเหตุผลอันจำเป็นและสมควรอย่างยิ่ง การที่น้องชายโจทก์ทะเลาะกับจำเลยและทำร้ายจำเลยนั้น เมื่อไม่ปรากฏว่าเป็นเรื่องร้ายแรง ทั้งจำเลยเองก็มีอำนาจที่จะบอกให้น้องชายโจทก์ออกไปจากบ้านได้ แต่จำเลยก็มิได้กระทำเช่นนั้นกลับออกไปจากบ้านเสียเอง ทั้ง ๆ ที่รู้ว่าโจทก์ป่วยเป็นอัมพาตช่วยเหลือตนเองมิได้ และกำลังต้องการความช่วยเหลือจากจำเลยอยู่เช่นนี้ แสดงให้เห็นว่าจำเลยถือโอกาสละทิ้งร้างโจทก์โดยมิได้ตั้งใจจะอยู่ช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูโจทก์ตามความสามารถและฐานะของตน จึงถือได้ว่าเหตุแห่งการหย่าดังกล่าวเป็นเพราะความผิดของจำเลยเองแต่เพียงฝ่ายเดียว และเนื่องจากโจทก์มีอาชีพค้าขายของชำ แต่หลังจากป่วยเป็นอัมพาตแล้ว โจทก์มิได้ทำมาค้าขายอีก ทำให้ขาดรายได้ ต้องอาศัยญาติพี่น้องออกค่ารักษาพยาบาล และคำอุปการะเลี้ยงดูประมาณเดือนละ 1,000 บาท โจทก์จึงมีฐานะยากจนลง เช่นนี้ จำเลยจึงต้องจ่ายค่าเลี้ยงชีพให้โจทก์หลังจากหย่าขาดจากกัน จำเลยเป็นข้าราชการมีรายได้เดือนละ 3,425 บาท ที่ศาลล่างพิพากษาให้จำเลยจ่ายค่าเลี้ยงชีพให้โจทก์เป็นรายเดือนเดือนละ 700 บาท จึงเหมาะสมดีแล้ว (ฎีกาที่ 3232/2533)

ผลแห่งการหย่า หรือการสิ้นสุดแห่งการเป็นสามีภริยามีผลนับแต่เมื่อใด

มาตรา 1531 บัญญัติว่า "การสมรสที่จดทะเบียนตามกฎหมายนั้น การหย่าโดยความยินยอมของคู่สมรสทั้งสองฝ่าย มีผลนับแต่เวลาจดทะเบียนการหย่าเป็นต้นไป

การหย่าโดยคำพิพากษามีผลแต่เวลาที่คำพิพากษาถึงที่สุดแต่จะอ้างเป็นเหตุเสื่อมสิทธิของบุคคลภายนอกผู้ทำการโดยสุจริตไม่ได้ เว้นแต่จะได้อรรถจดทะเบียนการหย่าไปแล้ว"

ตัวอย่างที่ 1 การจดทะเบียนการหย่าโดยคำพิพากษา ตาม ป.พ.พ.มาตรา 1531 วรรค 2 คู่สมรสไม่จำเป็นต้องไปแสดงเจตนาขอจดทะเบียนการหย่าต่อนายทะเบียนอีก ทั้งตาม พ.ร.บ.จดทะเบียนครอบครัว พ.ศ.2478 มาตรา 10 ก็บัญญัติให้ผู้มีส่วนได้เสียเพียงแต่ยื่นสำเนาคำพิพากษานั้นถึงที่สุดที่รับรองถูกต้องแล้วต่อนายทะเบียน และขอให้นายทะเบียนบันทึกการหย่าไว้ในทะเบียนเท่านั้น ศาลจึงไม่จำเป็นต้องสั่งคำขอของโจทก์ที่ขอให้จำเลยไปจดทะเบียนการหย่า หากไม่ไปให้ถือเอาคำพิพากษาแทนการแสดงความเจตนาของจำเลย (ฎีกาที่ 2141/2531 และ 3666-3667/2535)

ตัวอย่างที่ 2 การหย่าโดยคำพิพากษาจะมีผลต่อเมื่อเวลาที่คำพิพากษานั้นถึงที่สุด ตาม ป.พ.พ.มาตรา 1531 และเมื่อหย่ากันแล้ว จึงให้มีการแบ่งทรัพย์สินของสามีภริยาได้ ตามมาตรา 1532 เมื่อคดียังไม่ถึงที่สุด จึงไม่มีเหตุที่จำเลยจะร้องขอทุเลาการบังคับคดี ในระหว่างฎีกา (คำสั่งคำร้องที่ 952/2531)

การแบ่งทรัพย์สินของสามีภริยาเมื่อหย่า

มาตรา 1532 บัญญัติว่า "เมื่อหย่ากันแล้วให้จัดการแบ่งทรัพย์สินของสามีภริยา แต่ในระหว่างสามีภริยา

(ก) ถ้าเป็นการหย่ากันโดยความยินยอมของทั้งสองฝ่าย ให้จัดการแบ่งทรัพย์สินของสามีภริยาตามที่มีอยู่ในเวลาจดทะเบียนการหย่า

(ข) ถ้าเป็นการหย่าโดยคำพิพากษาของศาล คำพิพากษาส่วนที่บังคับทรัพย์สินระหว่างสามีภริยานั้น มีผลย้อนหลังไปถึงวันฟ้องหย่า

(ก) ในกรณีหย่ากันโดยความยินยอม จากมาตรา 1531 ประกอบมาตรา 1532 จะเห็นว่า การหย่าโดยความยินยอม มีผลนับแต่เวลาจดทะเบียนการหย่าเป็นต้นไป ทรัพย์สินของสามีภริยาที่จะต้องดำเนินการแบ่ง จึงต้องเป็นทรัพย์สินที่มีอยู่ในเวลาจดทะเบียนการหย่า

ตัวอย่างที่ 1 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ที่ได้ตรวจชำระใหม่ มาตรา 1533 บัญญัติว่า เมื่อหย่ากันให้แบ่งสินสมรสให้ชายและหญิงได้ส่วนเท่ากัน การที่โจทก์จำเลยยังไม่ได้หย่ากันเพียงแต่เคยแยกกันอยู่ ถือไม่ได้ว่ามี การแบ่งสินสมรสแล้ว จึงต้องแบ่งสินสมรสให้โจทก์จำเลยได้ส่วนเท่ากัน ตามนัยมาตรา 1533 ดังกล่าว (ฎีกาที่ 5183/2530)

ตัวอย่างที่ 2 โจทก์จำเลยจดทะเบียนการหย่าและบันทึกเกี่ยวกับทรัพย์สินยกให้แก่บุตร ด้วยเจตนาให้มีผลผูกพันตามกฎหมาย ไม่เป็นโมฆะเมื่อจำเลยไม่ยอมปฏิบัติตามข้อตกลงในบันทึกหลังจดทะเบียนการหย่า โจทก์ในฐานะคู่สัญญาจึงมีอำนาจฟ้องให้จำเลยโอนทรัพย์สินนั้นให้แก่บุตรได้ ส่วนบุตรจะยอมรับทรัพย์สินหรือไม่ เป็นเรื่องในชั้นบังคับคดี (ฎีกาที่ 4156/2532)

ตัวอย่างที่ 3 ผู้ร้องอ้างว่าที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้างที่โจทก์นำยึด เต็มเป็นสินสมรสของจำเลยกับผู้ร้อง ต่อมาจำเลยกับผู้ร้องตกลงหย่าขาดจากกัน และทำบันทึกยกที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้างให้แก่ผู้ร้อง

แต่ยังมีได้จดทะเบียนเปลี่ยนชื่อเป็นของผู้ร้อง เช่นนี้ หากฟังได้ ดังที่ผู้ร้องอ้าง กรณีก็มีใช้เป็นการยกให้ โดยเสนาหา แต่เป็นการแบ่งทรัพย์สินกันในระหว่างสามีภริยา ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1532 แม้ยังมีได้จดทะเบียนการได้มา ก็ต้องฟังพยานทั้งสองฝ่ายให้สิ้นกระแสความ การที่ศาลงดสืบพยานผู้ร้อง และพิพากษาให้ผู้ร้องเป็นฝ่ายแพ้คดีนั้นย่อมเป็นการไม่ชอบ (ฎีกาที่ 1900/2531)

ข้อสังเกต จากมาตรา 1514 วรรค 2 ที่ว่า การหย่าโดยความยินยอม ต้องทำเป็นหนังสือ.. นั้น แม้จะทำหนังสือหย่าจะได้ตกลงแบ่งทรัพย์สินกันอย่างไร แต่หากก่อนเวลาจะไปจดทะเบียนหย่า สามีภริยาได้มีทรัพย์สินอื่นใดมาอีก ซึ่งเป็นสินสมรสก็ต้องนำมาแบ่งกันระหว่างสามีภริยา เช่น หลังจากทำหนังสือหย่าได้ 3 วัน สามีถูกถอดเตตระรีได้เงินรางวัลมา เงินรางวัลนี้เป็นสินสมรส (1474 (1)) ต่อมาเมื่อไปจดทะเบียนการหย่าเงินรางวัลนี้ จึงต้องนำมาแบ่งกันระหว่างสามีภริยาด้วย เป็นต้น

ข) ส่วนการหย่าตามคำพิพากษาของศาลนั้น แม้มาตรา 1531 วรรค 2 จะกำหนดให้มีผลนับแต่เวลาที่คำพิพากษาถึงที่สุดก็ตาม แต่ในส่วนที่เกี่ยวกับทรัพย์สิน คำพิพากษาส่วนที่บังคับเกี่ยวกับทรัพย์สินระหว่างสามีภริยานั้น มีผลย้อนหลังไปถึงวันฟ้องหย่า คือต้องจัดแบ่งทรัพย์สินของสามีภริยาที่มีอยู่ ในวันฟ้องหย่า ส่วนทรัพย์สินที่มีหรือได้มาหลังจากวันฟ้องหย่า อาจฟ้องร้องขอแบ่งกันในภายหลังได้ ซึ่งแล้วแต่ศาลจะพิจารณาเห็นสมควรจะพิพากษาให้แบ่งทรัพย์สินให้หรือไม่ก็ได้

วิธีการแบ่งทรัพย์สินระหว่างสามีภริยา มีบัญญัติในมาตรา 1533 และมาตรา 1534 คือ

มาตรา 1533 "เมื่อหย่ากันให้แบ่งสินสมรสให้ชายและหญิง ได้ส่วนเท่ากัน"

มาตรา 1534 "สินสมรสที่คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจำหน่ายไปเพื่อประโยชน์ตนฝ่ายเดียวก็ดี จำหน่ายไปโดยเจตนาทำให้คู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งเสียหายก็ดี จำหน่ายไปโดยไม่ได้รับความยินยอมของคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่ง ในกรณีที่กฎหมายบังคับว่าการจำหน่ายนั้นจะต้องได้รับความยินยอมของอีกฝ่ายหนึ่งด้วยก็ดี จงใจทำลายให้สูญหายไปก็ดี ให้ถือเสมือนว่าทรัพย์สินนั้นยังคงมีอยู่เพื่อจัดแบ่งสินสมรส ตามมาตรา 1533 และถ้าคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งได้รับส่วนแบ่งสินสมรสไม่ครบตามจำนวนที่ควรจะได้ ให้คู่สมรสฝ่ายที่ได้จำหน่ายหรือจงใจทำลายสินสมรสนั้นชดใช้จากสินสมรสส่วนของตนหรือสินส่วนตัว"

ทรัพย์สินระหว่างสามีภริยามีสินส่วนตัวและสินสมรส แต่สินส่วนตัวของฝ่ายใดยอมเป็นของฝ่ายนั้นอยู่แล้ว ในมาตรา 1533 และ 1534 จึงกำหนดถึงการแบ่งสินสมรสไว้ว่าให้แบ่งสินสมรสให้ชายและหญิง ได้ส่วนเท่ากันคือคนละครึ่ง

ในกรณีที่สินสมรสถูกจำหน่าย ทำลาย หรือสูญหายไปเพราะคู่สมรสฝ่ายหนึ่งทำให้คู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งได้รับส่วนแบ่งสินสมรสไม่ครบตามจำนวนที่ควรจะได้ ดังกำหนดในมาตรา 1534 คือ ถ้าคู่สมรสฝ่ายใดจำหน่ายสินสมรสไปในกรณี

1. เพื่อประโยชน์ตนฝ่ายเดียว เช่น นำไปใช้เพื่อประโยชน์ของตนหรือฝ่ายของตน เช่น ญาติพี่น้องของตน เพียงฝ่ายเดียว
2. โดยเจตนาทำให้คู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งเสียหาย เช่น ยักย้าย หรือ โยนทรัพย์สินไปเพื่อมิให้อีกฝ่ายหนึ่งได้รับส่วนแบ่ง ในทรัพย์สินส่วนนั้น
3. โดยมีได้รับความยินยอมของคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่ง ในกรณีที่กฎหมายบังคับว่าการจำหน่ายนั้นจะต้องได้รับความยินยอมของอีกฝ่ายหนึ่งด้วย คือกรณีการจัดการสินสมรสที่ระบุไว้ในมาตรา 1476 ซึ่งต้องจัดการร่วมกัน หรือได้รับความยินยอมจากอีกฝ่ายหนึ่ง เช่น ภริยาปลดจำนองให้แก่บุคคลภายนอกโดยลำพัง หรือ

4. จงใจทำลายสินสมรสให้สูญหายไป กรณีนี้ต้องเป็นการจงใจทำให้สูญหาย หากสินสมรสสูญหาย หรือถูกทำลายไปโดยอุบัติเหตุ หรือเป็นเพียงประมาทเล็กน้อยก็ไม่ใช้กรณีที่จะใช้สิทธิตามมาตรา 1534 นี้ได้

เมื่อสินสมรสถูกจำหน่ายไปด้วยเหตุที่ระบุไว้ข้างต้นอย่างใดอย่างหนึ่ง กฎหมายให้ถือเสมือนว่าทรัพย์สินนั้นยังคงมีอยู่ เพื่อจัดแบ่งสินสมรส

นอกจากนี้หากคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งได้รับส่วนแบ่งสินสมรสไม่ครบตามจำนวนที่ควรจะได้ให้คู่สมรสฝ่ายที่ได้จำหน่ายหรือจงใจทำลายสินสมรสนั้นชดใช้จากสินสมรสส่วนของตนหรือสินส่วนตัว

ตัวอย่างที่ 1 ผู้ร้องที่ 1 จดทะเบียนสมรสกับจำเลยที่ 1 เมื่อ 4 ธันวาคม 2504 บ้านพิพาทปลูกในระหว่าง พ.ศ. 2517-2524 หลังจากที่ผู้ร้องที่ 1 ซื้อที่ดินแปลงที่ปลูกบ้านมาเมื่อ พ.ศ. 2517 แล้ว จึงเป็นทรัพย์สินที่ผู้ร้องที่ 1 และจำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นคู่สมรสกันได้มาระหว่างสมรส อันเป็นสินสมรสตาม ป.พ.พ.มาตรา 1474 (1) เมื่อผู้ร้องที่ 1 และจำเลยที่ 1 จดทะเบียนหย่ากัน ป.พ.พ. มาตรา 1533 บัญญัติให้แบ่งสินสมรสให้ชายและหญิงได้ส่วนเท่ากัน เมื่อยังไม่มีมีการแบ่ง บ้านอันเป็นสินสมรสนั้นจึงเป็นทรัพย์สินที่ผู้ร้องที่ 1 และจำเลยที่ 1 เป็นเจ้าของร่วมกัน (ฎีกาที่ 81/2534)

ตัวอย่างที่ 2 ป.พ.พ. บรรพ 5 ที่ได้ตรวจชำระใหม่ มาตรา 1533 บัญญัติว่า เมื่อหย่ากันให้แบ่งสินสมรสให้ชายและหญิงได้ส่วนเท่ากัน การที่โจทก์จำเลยยังไม่ได้หย่ากันเพียงแต่เคยแยกกันอยู่ถือไม่ได้ว่ามีมีการแบ่งสินสมรสแล้ว จึงต้องแบ่งสินสมรสให้โจทก์จำเลยได้ส่วนเท่ากันตามนัยมาตรา 1533 ดังกล่าว (ฎีกาที่ 5183/2530)

ตัวอย่างที่ 3 ศาลชั้นต้นวินิจฉัยว่าที่พิพาทเป็นสินสมรสตามที่โจทก์ฟ้องขอแบ่งจำเลยไม่ออกทรัพย์หรือแก่ผู้ทรัพย์ในประเด็นนี้ การที่ศาลอุทธรณ์วินิจฉัย ว่าที่พิพาทเป็นของจำเลย จึงเป็นการวินิจฉัยไม่ตรงประเด็น ข้อเท็จจริงต้องฟังเป็นยุติตามคำพิพากษาศาลชั้นต้นว่าที่พิพาทเป็นสินสมรส โจทก์ จำเลย จึงมีกรรมสิทธิ์ร่วมกันคนละครึ่ง เมื่อโจทก์จำเลยจดทะเบียนหย่ากัน โดยมีข้อตกลงกันว่า จะได้นำเงินการแบ่งสินสมรสกันในภายหลัง จำเลยจึงต้องแบ่งที่พิพาทให้แก่โจทก์ครึ่งหนึ่ง หากไม่สามารถตกลงแบ่งกันได้ให้ประมุขราคาระหว่างโจทก์จำเลยก่อน ถ้าไม่สามารถประมุขราคาได้ให้นำที่ดินดังกล่าวออกขายทอดตลาด

นำเงินมาแบ่งกันคนละครึ่ง (ฎีกาที่ 1658/2532)

ตัวอย่างที่ 4 จำเลยที่ 1 ขายรถยนต์ซึ่งเป็นสินสมรสให้แก่จำเลยที่ 2 โดยมีได้รับความยินยอมจากโจทก์ เมื่อโจทก์และจำเลยที่ 1 ยังเป็นสามีภริยากันอยู่ และไม่ปรากฏว่าได้ทำสัญญากันไว้ในเรื่องทรัพย์สินเป็นพิเศษก่อนสมรส ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภริยาของโจทก์และจำเลยที่ 1 ในเรื่องทรัพย์สินนั้นจึงต้องบังคับตามบทบัญญัติแห่ง ป.พ.พ.บรรพ 5 หมวด 4 ว่าด้วย ทรัพย์สินระหว่างสามีภริยา ซึ่งตาม ป.พ.พ.มาตรา 1534 จะมีการแบ่งสินสมรสได้ต่อเมื่อมีการหย่ากันเท่านั้น และแม้คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะจำหน่ายสินสมรสไปเพื่อประโยชน์ของตนฝ่ายเดียว หรือในกรณีอื่นตามที่มาตรา 1534 บัญญัติไว้ กฎหมายให้ถือเสมือนว่าทรัพย์สินนั้นยังคงมีอยู่เพื่อจัดแบ่งสินสมรส เมื่อกฎหมายให้ถือเสมือนว่ารถยนต์ยังคงมีอยู่เพื่อจัดแบ่งสินสมรสแล้ว โจทก์ก็ไม่ได้ได้รับความเสียหาย โจทก์จึงไม่มีอำนาจฟ้องเรียกร้องเงินที่ได้จากการขายรถยนต์จากจำเลย (ฎีกาที่ 3961/2535)

ข้อสังเกต ก. อายุความในการฟ้องขอแบ่งสินสมรสนั้นไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะแต่อย่างไร จึงต้องใช้อายุความในเรื่องทั่วไป ตามมาตรา 164 คัด มีอายุความ 10 ปี

ข. ถ้าเป็นสามีภริยาซึ่งสมรสกันก่อนวันใช้ ป.พ.พ. บรรพ 5 เดิมต้องแบ่งทรัพย์สิน ตามกฎหมายลักษณะผัวเมีย บทที่ 68

ตัวอย่าง พ.ร.บ. ให้ใช้บทบัญญัติ บรรพ 5 มาตรา 4 บัญญัติว่า บทบัญญัติ บรรพ 5 แห่ง ป.พ.พ. ที่ได้ตรวจชำระใหม่ ไม่กระทบกระเทือนถึงบทบัญญัติ มาตรา 4 และมาตรา 5 แห่ง พ.ร.บ. ให้ใช้บรรพ 5 แห่ง ป.พ.พ. พ.ศ. 2477 ดังนั้น การแบ่งสินสมรสของ พ. กับนาง ฉ. ซึ่งสมรสกันก่อนวันใช้ ป.พ.พ. บรรพ 5 เดิม จึงต้องแบ่งตามกฎหมายลักษณะผัวเมีย บทที่ 68 หากใช้แบ่งให้คนละส่วนเท่ากัน ตามมาตรา 1533 ไม่ปรากฏว่า พ. กับนาง ฉ. มีสินเดิม จึงต้องฟังว่าทั้งสองฝ่ายต่างไม่มีสินเดิมด้วยกัน เมื่อ พ. ถึงแก่กรรม สินสมรสต้องแบ่งเป็นสามส่วน โดยเป็นของ พ. สองส่วน อีกส่วนหนึ่งเป็นของนาง ฉ. (ฎีกาที่ 740/2530)

ความรับผิดชอบในหนี้ที่จะต้องรับผิดชอบด้วยกัน

มาตรา 1535 บัญญัติว่า "เมื่อการสมรสสิ้นสุดลง ให้แบ่งความรับผิดชอบในหนี้ที่จะต้องรับผิดชอบด้วยกันตามส่วนเท่ากัน"

เมื่อการสมรสสิ้นสุดลง ไม่ว่าจะด้วยความตาย การหย่า หรือศาลพิพากษาให้เพิกถอน (มาตรา 1501) ชายและหญิงก็ต้องแบ่งความรับผิดชอบในหนี้ร่วมกันคนละครึ่ง หากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งชำระหนี้ร่วมไปแล้ว ก็มาไล่เบี้ยเอาจากอีกฝ่ายหนึ่งได้ ตามส่วนแห่งความรับผิดชอบ

ตัวอย่าง จำเลยกู้เงินบุคคลภายนอกมาใช้จ่ายเกี่ยวกับที่ดินและบ้านซึ่งเป็นสินสมรส โดยโจทก์มีส่วนรู้เห็นในการกู้เงินดังกล่าว โจทก์จึงต้องร่วมกับจำเลยในการชำระหนี้รายนี้ ฉะนั้น ศาลมีคำพิพากษาให้โจทก์จำเลยหย่าขาดจากกัน ศาลย่อมกำหนดให้โจทก์จำเลยร่วมกันรับผิดชอบชำระหนี้คนละครึ่งได้ (ฎีกาที่ 2980/2533)

พิมพ์ที่... สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง
Ramkhamhaeng University Press.

รับชำระเงินด้วยบัตรเครดิต

LW304S42317

13.00 B